

Suomalaisten venäläiset – venäläisten suomalaiset

Pietari-seura järjesti keskiviikkona 15.9. yhdessä Helsingin yliopiston Maailman kulttuurien laitoksen kanssa paneelikeskustelun aiheesta ”Suomalaisten venäläiset – venäläisten suomalaiset: nykyisyys – tulevaisuus”.

Keskustelijoina oli poliitikkoja (Kimmo Kiljunen, Ville Niinistö, Jussi Halla-aho, Janne Seurujärvi ja Kimmo Sasi) sekä Suomessa asuvien venäjänkielisten edustajia (Spektr-lehden päätoimittaja Eilina Gusatinsky ja Faron eli Suomen venäjänkielisten yhdistysten liiton toiminnanjohtaja Petr Potchintchikov). Keskustelua johti Pietari-seuran puheenjohtaja Arto Luukkanen, joka oli esiintynyt myös saman aamun Huomenta Suomi -ohjelmassa valottamassa etukäteen paneelikeskustelun aiheita.

Jussi Halla-aho

Jussi Halla-aho aloitti painottamalla, miten venäläiset ovat virolaisten jälkeen toiseksi suurin maahanmuuttajaryhmä ja miten he ovat tavallaan maahanmuuttajien menestystarina (työllisyysaste suhteellisen hyvä ym.) – tätä edistävät suhteellisen lyhyt kulttuurinen välimatka, arvomaailman läheisyys sekä se, että venäjänkielistet maahanmuuttajat ovat yleensä hyvin koulutettuja. Halla-aho kuitenkin totesi, että yhtäältä suomalaisen (poliittisen) eliitin on tunnetusti vaikea puhua Venäjästä ja että toisaalta tavallista suomalaista ihmetyttää se, miksi esimerkiksi inkerinsuomalaiset paluumuuttajat ovat Suomeen tultuaan kovin huolissaan venäläisestä identiteetistään. Halla-aho nosti esiin myös maahanmuuttajiin liittyvän turvallisuuspoliittisen aspektin, jota ei saisi sanoa ääneen: Venäjän toimintaan kuuluva opportunistinen imperialismi johtaa siihen, että valtio pyrkii pitämään huolta kansalaistensa intresseistä myös rajojensa ulkopuolella. Halla-ahon mielestä venäläiset maahanmuuttajat eivät ole erityinen sosiaalinen tai kulttuurinen uhka, mutta on vaara, että heistä tulee poliittinen (ulko- ja turvallisuuspoliittinen) uhka, vaikka maahanmuuttajat eivät itse sitä haluaisi.

Eilina Gusatinsky

Eilina Gusatinsky kertoi omien kokemustensa pohjalta maahanmuuttajan elämästä; itse hän saapui Suomeen vuonna 1990 töihin, ja viimeiset 12 vuotta hän on seurannut aitiopaikalta (Spektr-lehdestä käsin), miten maahanmuuttajiin Suomessa suhtaudutaan. Suurimmaksi ongelmaksi hän koki sen, että Suomessa ei ole minkäänlaista päämäärää maahanmuuttoasioissa, mistä syystä ei löydy myöskään yhteistä kieltä maahanmuuttajien kanssa. Tällöin integraatio ja kotouttaminen ovat vain sanoja ilman konkreettista merkitystä. ”Niin kauan kuin meitä pelätään ja meitä pidetään panttivankeina kahden valtion välisissä suhteissa, niin kauan meillä on ongelma. Ei pidä puhua meistä, vaan meidän on puhuttava yhdessä”, tiivistä Gusatinsky.

Kimmo Kiljunen

Kimmo Kiljunen totesi, ettei poliittisella eliitillä ole minkäänlaisia vaikeuksia puhua Venäjästä eikä venäläisistä ja suomalaisista yhdessä. Hän huomioi, että siinä missä vuonna 1990 Suomessa oli 20 000 ulkomaalaistaustaista ihmistä, on heitä nyt 200 000, ja heistä voimakkaimmin kasvanut ja kasvava ryhmä ovat venäläiset. Tästä on yhtäkkiä tullut ongelma, jossa päädilemma on se, että joudumme sopeutumaan siihen, että ilmiö on pysyvä. Suomi on monikulttuurinen maa, mikä johtuu maailman globalisoitumisesta ja ihmisten liikkuvuudesta – tosin ihmiset ovat aina liikkuneet. Kiljunen sanoi kannattavansa puolueensa kantaa ”maassa maan tavalla”, ja selvitti sen merkitsevän kolmea seikkaa. Suomi on suvereeni valtio, jolla on oma lainsäädäntö, jota on noudatettava. Toisekseen, jos Suomeen halutaan tulla pysyvästi, suomen kieli olisi hyvä opetella; tosin tässä asiassa vikaa on myös Suomessa, kun ulkomaalaisille ei ole organisoitu riittävästi suomen kielen opetusta. Kolmanneksi Suomeen töihin tulevien kanssa on noudatettava Suomen työlainsäädäntöä – ei luoda kaksia työmarkkinoita eikä käytetä hyväksi ulkomaalaista työvoimaa. Mitä tulee maahanmuuttajien identiteettiin ja sen perään haikailuun, Kiljunen totesi sitä tapahtuvan kaikilla kotimaastaan pois muuttaneilla ja sen olevan harvinaisen luonnollinen ilmiö.

Ville Niinistö

Ville Niinistö aloitti toteamalla, että venäläiset ovat Suomen näkymätön vähemmistö, ja hyvin iso sellainen. He ovat työllistyneet hyvin, ja sisäisesti he ovat erittäin monipuolinen ryhmä. Hän totesi, miten presidentti Koiviston sodan jälkeen Neuvostoliitolle palautettujen inkeriläisten jälkeläisille tekemä kädenojennus oli suuri ja hyvä. Niinistö painotti, että vihreiden näkökulman mukaisesti kaikille kuuluu aktiivinen osallistuminen yhteiskuntaan ja että maahanmuuttajien kotouttaminen tähtää juuri siihen. Maahanmuuttajille ei tarjota erityispalveluja (kaikille tarjotaan mahdollisuuksia osallistua yhteiskuntaan), vaan kyse on siitä, pystytäänkö resursseja kohdentamaan riittävästi, jotta integraatio onnistuu. Hän totesi, miten Ruotsiin 1970-luvulla muuttaneille suomalaisille aiheutui pysyvää haittaa siitä, että ihmiset pyrittiin assimiloimaan; siitä oli seurannut voimakas juurettomuuden tunne. Niinistö korosti sen tärkeyttä, että pyritään auttamaan ihmisiä luomaan itselleen kaksoidentiteetti. Kotoutus tarkoittaa sitä, että opitaan suomen kieltä, yhteiskunnan toimintaa sekä arvoja, mutta se ei tarkoita sitä, että pitäisi hylätä omat venäläiset juurensa. Niinistö totesi, että Venäjällä imperiumi-identiteetti on kansallisen identiteetin ilmaisumuoto ja että tällainen lähestymistapa tasavertaisten valtioiden välillä on ongelmallinen ja että se pitää tunnustaa. Hän korosti sitä, että Suomessa on tuettava venäjänkielisen vähemmistön uutisointia YLE:n puitteissa, jotta venäjänkieliset eivät olisi yksinomaan Venäjän valtion keskusjohtoisen uutistoimiston uutisoinnin varassa. Niin ikään olisi luotava enemmän venäjänkielisiä päiväkoteja ym., jotta kotoutuminen tapahtuisi paremmin. Puheenjohtaja Luukkanen kysyi, onko mietitty sitä, mitä tuo kaikki maksaa. Niinistö totesi, että kyse on siitä, miten varoja allokoidaan: kaikki Suomessa saavat tiettyjä palveluita, ja kyse on siitä, miten tehokkaasti palvelut tuotetaan ja toteutetaan.

Petr Potchintchikov

Petr Potchintchikov aloitti toteamalla, että Suomessa asuvien venäjänkielisten tulevaisuus on tärkeä kysymys ja että tuota tulevaisuutta tehdään nyt. Hänen mukaansa kyse on hyvin suuresta vähemmistöstä ja 50 000 on arvio, joka ei kerro totuutta; Farolle venäjänkielisiä ovat ne, jotka käyttävät venäjän kieltä. Hän totesi, miten venäjänkielisten on helppoa saada käyttöönsä Venäjällä tehtyä venäjänkielistä mediaa mutta että muun median määrä ei ole tasapainossa sen kanssa. Tärkein kysymys on, mitä pitäisi tehdä nyt, jotta yhteinen tulevaisuutemme näyttäisi paremmalta: nyt tilanne nimittäin on huono, venäjänkieliset ovat ikään kuin mediakuplassa. Potchintchikov painotti myös oman organisaationsa roolia ja merkitystä: kukaan ei ole maahanmuuton alkuvaiheessa, kun kielitaitoa ei vielä ole, parempi kotouttamisjärjestäjä kuin omakieliset. Hän korosti myös sitä, että mikään muu tekijä ei yhdistä venäjänkielisiä ihmisiä kuin yhteinen kommunikointikieli. Puheenjohtaja Luukkanen kysyi, eikö yhdistäviä tekijöitä todella ole muita kuin kieli, eivätkö kulttuuri ja tietty venäläinen mielentila yhdistä myös. Tähän Eilina Gusatinsky vastasi anekdootilla, jonka mukaan ulkomaalainen odottaa Moskovaan mennessään kaikkien istuvan kahvilassa lukemassa Dostojevskia. Potchintchikov puolestaan vastasi kouriintuntuvasti, että Virosta tulleen inkeriläistaustaisen ihmisen mielentila ei välttämättä ole venäläinen.

Kimmo Sasi

Kimmo Sasi totesi, että jokaiselle kansakunnalle henkinen pääoma on kaikkein tärkein ja että monikulttuurisuus on etu. Hän muisteli kaiholla aikaa ennen vuotta 1918, jolloin Suomi ja suomalaiset näkyivät Pietarissa merkittävässä määrin; raja meni kiinni, mutta nyt se on avautumassa jälleen ja ihmiset ovat tiiviimmässä kanssakäymisessä. Hän totesi, että vuoden 1918 jälkeen Suomeen jääneet venäläiset integroituivat mutta että Suomi ei kohdellut heitä maailmanpoliittisista syistä kovinkaan hyvin. Hän totesi, että tällä hetkellä on hyvä, että Suomessa on venäjänkielisiä bussikuskeja ja että Suomen on annettava mahdollisuus tulla tänne töihin. On parempi, että Suomeen tullaan töihin lähialueilta kuin kauempaa, ja töitä tullaan tekemään suomalaisilla työehdoilla. Sasi korosti, että päiväkoteja on tärkeää perustaa, ja että 2–3-kielisyys on tärkeää. Hän totesi olevan kaksi tekijää, jotka saattavat muodostua ongelmiksi. Jos Suomeen tulee nopeaan tahtiin kymmeniätuhansia venäjänkielisiä, siitä seuraa keskustelua. Toisaalta Venäjän politiikka saattaa aiheuttaa Suomessa ongelmia ja pelkoja. Venäläisten ihmisoikeuksia on noudatettava, mutta olisi tärkeää, että venäläiset pyrkisivät Suomessa omaksuma Suomen lain ja kulttuurin; se vähentäisi ongelmia. Puheenjohtaja Luukkanen kysyi, pitäisikö maahanmuuttajissa priorisoida venäläisiin, mihin Sasi totesi, että pitäisi priorisoida Itämeren alueelta tuleviin.

Janne Seurujärvi

Janne Seurujärven mielestä on tärkeää, että Suomen kasvavasta venäjänkielisestä vähemmistöstä käydään keskustelua. Hän totesi, että Suomella on olemassa oma Venäjä-politiikkansa mutta ei varsinaista venäjänkielisiä koskevaa politiikkaa. ”Venäjänkieliset ovat resurssi Venäjä-osaamisen vahvistamisessa”, hän totesi. Tärkeää on integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan sekä suomalaisten normien ja sääntöjen noudattamiseen. Vastavuoroisesti suomalaisten on suhtauduttava venäläisiin vastaanottavaisesti. Seurujärvi kritisoi uutisointia, jonka mukaan viidesosa suomalaisista pelkää Venäjää – asian kun voisi ilmaista niinkin, että 75 % suomalaisista ei pelkää Venäjää. Oma kysymyksensä Seurujärven mukaan on se, miten ulkovenäläiset ovat olleet venäläisen politiikanteon kohteena; tähän liittyen Seurujärvi totesi, että Suomessa on suhtauduttu asiaan oikein. Suomalaisilla on pitkä kokemus venäläisten kanssa toimimisesta, ja sitä on osattava käyttää hyväksi. Niin ikään on valmistauduttava henkisesti siihen, että raja tulee olemaan auki.

Keskustelun herättämiseksi ja myös provosoimiseksi puheenjohtaja Luukkanen ehdotti, että [venäjistä tulisi kolmas kotimainen kieli](#). Panelistit suhtautuivat kysymykseen rauhallisesti. Kimmo Kiljunen totesi, että ei kestä enää kauaa, että Vantaalla on enemmän venäjän- kuin ruotsinkielisiä asukkaita ja että suomalaisia on rohkaistava opiskelemaan koulussa venäjää ja toisaalta venäjänkielisiä palveluja on lisättävä. Ville Niinistö puolestaan korosti, että venäjän kieli voisi nousta korkeintaan perustuslaissa mainitun muun kielen asemaan mutta että se ei ole tärkeintä: olennaista on se, että on käytännössä venäjänkielisiä palveluja. Petr Potchintchikov totesi, miten yksi provosoinnin elementti on se, että sekoitetaan olennaiset ja epäolennaiset asiat; tässä tapauksessa sekavuus koski kielten aseman määritelmää, eli venäjän kielelle tulisi korkeintaan vähemmistöasema, siitä ei tulisi virallista 3. kieltä. Kimmo Sasi myös piti mahdollisena, että venäjän kielellä olisi asema vähemmistökielenä mutta että tärkeintä on se, että tietyt oikeudet on turvattava, niistä tärkeimpänä lasten oikeus säilyttää oma äidinkieltensä. Toisaalta suomalaisen venäjänkielisen median tärkeys nousi jälleen esiin. Jussi Halla-ahon mielestä esitettäessä kysymys venäjistä 3. kielenä kaivetaan turhaan verta nenästä: aihe on kipeä monille suomalaisille, ja toisaalta se on veronmaksajien rahoihin liittyvä resurssikysymys. Halla-ahon mielestä kumpaakaan, venäjää tai ruotsia, ei tarvita pakollisiksi oppiaineiksi. Hän totesi, että kullakin kieliryhmällä on oltava oikeus pitää yllä kielitaitoaan esteettä. Eilina Gusatinsky mainitsi, että on ollut puheita siitä, etteivät veronmaksajat halua nähdä uutisissa esimerkiksi venäjänkielistä kolmiminuuttista uutispätkää. Niin ikään yritys perustaa venäjänkielinen viikkolehti ei saanut tukea, jolloin herää kysymys, johtuiko tuen puute siitä, että kyse oli juuri venäjän kielestä. Gusatinsky totesi myös, että venäjänkielinen vähemmistö Suomessa ei voi vastata siitä, mitä Kreml Venäjällä tekee. Lapsiasiainvaltuutettua koskevassa kysymyksessä oli hänen mukaansa se hyvä puoli, että asiasta alettiin keskustella. Janne Seurujärven mielestä tulisi paitsi integroida venäläisiä myös innostaa suomalaisia venäjän taitoon ja Venäjä-osaamiseen. ”Ilmapiiriin tulisi olla venäjä-asioita tukeva”, hän totesi.

Paneelille varatun ajan alkaessa käydä vähiin puheenjohtaja Luukkanen pyysi osallistujia kertomaan oman unelmansa siitä, millainen tilanne olisi 20 vuoden kuluttua.

[Kimmo Sasi](#) kertoi unelmakseen sen, että 20 vuoden kuluttua Suomessa olisi merkittävä venäjänkielinen vähemmistö, joka puhuisi sujuvasti suomea ja venäjää (ehkä myös ruotsia), liikemiehiä ja taiteilijoita, jotka loisivat ja ylläpitäisivät yhteyksiä etenkin Pietariin, toimisivat Suomen markkinoijina. Heillä olisi suhteellisen vahva suomalainen identiteetti ja he olisivat sillanrakentajia ja menestyjiä. Puheenjohtajan kysymykseen Sasi vastasi, että jääkiekon maaotteluissa nämä ihmiset kannattaisivat Suomea. Sasi totesi, että identiteetin on oltava siinä maassa, missä asuu – siihen tosin voi kulua kymmenen vuotta tai yksi sukupolvi. Kukaan osallistujista ei vastustanut tuontyyppistä unelmaa, vaan he nostivat puheenvuoroissaan esiin joitakin yksittäisiä tekijöitä.

[Petr Potchintchikovin](#) mielestä edellä mainittu on hieno unelma, mutta ongelmana on se, että poliittinen keskustelu leijuu pilven yläpuolella. Todellisuus ei kohtaa sen kanssa. Potchintchikovin mielestä ihmisellä tulisi olla mahdollisuus menestyä yksilönä. Edelleen hän mainitsi, että venäjänkielistä mediaa pitäisi vahvistaa ja nykyaikaistaa.

[Ville Niinistö](#) otti puheeksi amerikkalaisen perustuslain, joka pätee kaikkiin riippumatta siitä, mistä ihminen tulee. Hän totesi, että Suomessa ei saa enää syrjiä ihmistä sillä perusteella, että tämä puhuu suomea venäläisittäin murtaen. Suomessa asuvat venäjänkieliset ovat mahdollisuus: he ovat korkeasti koulutettuja ja voisivat toimia siltana. Janne Seurujärvi puolestaan totesi, että 20 vuoden kuluttua rajat ovat auki ja että valmistautuminen siihen on aloitettava nyt.

[Eilina Gusatinsky](#) kiinnitti huomiota unelmaan siitä, että venäjänkieliset toisivat lisäarvoa kulttuurille ja tekisivät aktiivisesti jotain. Hän muistutti, että Suomessa on jo pitkään ollut venäjänkielisiä ja venäläistaustaisia vaikuttajia, siis että paljon on jo tehty ja että suomalaiset ja venäläiset voisivat olla ylpeitä tästä perinnöstä. Gusatinskyn mukaan olisi luotava sellainen ilmapiiri, että venäjänkielistä ei katsota peloissaan ja epäillä tämän olevan Kremlin käskyläinen.

Kimmo Kiljusen unelma koski koko maailmaa – jossa rajat olisivat enemmän auki, Venäjä olisi osa eurooppalaista järjestelmää, myös talousjärjestelmää, ja osa Schengen-yhteisöä. Hän piti suurena säälinä sitä, että tällä hetkellä Suomessa on venäjänkielisiä tohtoreita siivoojina; sellaiseen ei olisi varaa. Hän myös nosti esiin kysymyksen siitä, että suomalaisesta järjestyksestä tulisi venäläisten datsha-alueita: Ruokolahdelle oli syntynyt kansanliike vastustamaan tätä tendenssiä, joka tosiasiaa ei ole tendenssi. Kiljunen pitää tätä esimerkkinä siitä, että Suomessa on luotu turhaan pelkoja, osoittaen, että Suomessa vuosittain myytävästä 80 000 kiinteistöstä 800 myydään ulkomaalaisille, ja niistä 400 venäläisille, eli kyse on suuruusluokaltaan 0,5 %:sta.

Jussi Halla-aho totesi, ettei venäläisten määrän lisääminen ole itseisarvoinen tavoite ja että maahanmuuttopolitiikalla voidaan vaikuttaa maahanmuuttoon. Hän totesi, ettemme voi vähemmistöpolitiikallamme vaikuttaa Venäjään. Halla-ahon mielestä näkymät integraatioon ovat hyvät, jos yhteiskunta suhtautuu tulijoihin ihmisinä ja yksilöinä eikä maahanmuuttajina, ja että venäjänkieliset ovat näkymätön vähemmistö siksi, koska he ovat integroituneet niin hyvin. He sulautuvat katukuvaan, mikä myös suojelee heitä siltä, että heidät nostettaisiin jalustalle.

Kuulijoiden keskuudesta kysyttiin suvaitsevaisuudesta sekä siitä, mitä voidaan tehdä sille, että Suomessa asuvat venäjänkieliset opiskelisivat suomea ja esitettiin, että osa venäjänkielisistä ei ole kiinnostunut Suomesta ja suomen kielestä. Jussi Halla-aho totesi, että olennainen tekijä suvaitsevaisuudessa on se, miten vähemmistö näytetään. Hän myös lisäsi, että erikielisten vaatimuksista ei tule tehdä ihmisoikeuskysymyksiä. Kimmo Kiljunen koki, vastoin kysymyksessä esitettyä näkemystä, että normaalitilanne on se, että maahanmuuttajat haluavat oppia kielen ja että poikkeukset eivät muuta tätä sääntöä. Hän toisti, että ongelmaa on myös meissä, jos emme voi tarjota riittävästi mahdollisuuksia suomen kielen opiskeluun. Eilina Gusatinsky totesi että 70 % venäjänkielisistä on töissä ja että ilman suomen kielen taitoa he eivät voisi työskennellä. Venäjänkieliset järjestöt toteuttavat paljon koulutusta ja tilaisuuksia, joissa työkielenä on suomi. Ville Niinistö piti integraatiossa keskeisenä tekijänä sitä, että alusta asti annetaan mahdollisuuksia ja korostetaan suomen kielen opiskelun tärkeyttä ja että venäjänkielisten järjestöillä voisi olla hyvä rooli tässä asiassa. Hän korosti, että omalla äidinkielellä tarjotut palvelut (koulutus) eivät ole resurssikysymys eivätkä ole pois pääkielen oppimisesta. Hallinto- ym. palvelut tarjotaan toki pääkielillä, mutta joustavuutta on hyvä lisätä palvelujen tehostamiseksi. Petr Potchintchikovin mielestä väite siitä, että kieli on kotoutumisen väline, ei pidä paikkaansa, sillä aluksi, ilman kielitaitoa, ei kotoutuminen voi alkaa, vaikka ihminen on jo maassa. Venäjänkielisten järjestöillä on tässä asiassa alkuvaiheessa suuri rooli, ne toimivat välittäjänä, joka auttaa ihmisiä orientoitumaan uudessa yhteiskunnassa.

Yliopistomuseo Arppeanumin auditoriossa pidettyä keskustelua oli saapunut seuraamaan yli 120 henkeä, ja huolimatta siitä, ettei keskustelijoiden välille noussut erityisen suuria mielipide-eroja, oli parituntinen paneeli intensiivinen ja ajatuksia herättävä, minkä huomasi myös yleisön pohtivista ilmeistä ja kysymyksistä, joita olisi epäilemättä ollut enemmänkin, mikäli aikataulu olisi sallinut niiden esittämisen.

Susan Ikonen

